

ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის ოფისში
2008 წლის 10 დეკემბერს,
ადამიანის უფლებების საერთაშორისო დღეს,
გამართული საჯარო დისკუსია თემაზე:

„ადამიანის უფლებები და მართლმსაჯულება
საქართველოში“

ძირითადი მომხსენებლები:

ზაზა მეიშვილი – უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილე
სოზარ სუბარი – სახალხო დამცველი
თამარ ზიდაშელი – „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა
ასოციაციის“ თავმჯდომარე

მოდერატორი: დავით პაიჭაძე

ნინო ლეჟავა – 10 დეკემბერი ადამიანის უფლებების საერთაშორისო დღეა. 60 წლის წინ, პარიზში, გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ ადამიანის უფლებების დეკლარაციის მიღების შემდეგ, მე-20 საუკუნის მეორე ნახევარი სწორედ ამ დეკლარაციით განისაზღვრა. მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანის უფლებების საერთაშორისო დეკლარაციას და მის მრავალ კონვენციას ძალიან ბევრი სახელმწიფო მიუერთდა, ამ დეკლარაციით განსაზღვრული ბევრი თემა, როგორც არის ეთნიკური და რელიგიური დისკრიმინაცია, პოლიტიკური დევნა, წამება, სექსიზმი, რასიზმი და კიდევ ბევრი სხვა პრობლემა, ჯერ კიდევ რჩება ჩვენს ყოველდღიურობად. ამიტომ, მიუხედავად იმისა, რომ ეს დღე სხვადასხვა ღონისძიებით ძალიან ბევრმა ორგანიზაციამ აღნიშნა, ჩვენც გადავწყვიტეთ მისი აღნიშვნა, გვინდოდა ხაზი გაგვესვა იმ პრიორიტეტისათვის, რომელიც ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდისთვისაც არის და იყო დაარსების დღიდან მნიშვნელოვანი.

საინტერესო დისკუსიას გისურვებთ. მას დავით პაიჭაძე წარუძღვება.

დავით პაიჭაძე – მიუხედავად ბიოლის ფონდში წლების განმავლობაში გამართული დისკუსიების უაღრესი თემატური მრავალფეროვნებისა, არცთუ ხშირად დავითმია ყურადღება საკითხის ასე დასმისთვის. ცხადია, ადამიანის უფლებებზე ჩვენ სხვა დისკუსიებზეც გვისაუბრია, მაგრამ ადამიანის უფლებებისა და სასამართლოს კვეთა ადრე არ ყოფილა. როდესაც საქართველოში სასამართლოზე საუბრობენ, კრიტიკას აკლდება ხოლმე კონკრეტული შინაარსი, მაგრამ სადაც ისმის ასეთი კრიტიკა, ვერც იქ მოისმენ პრეტენზიებს ადამიანის უფლებათა დაცვისა თუ დაუცველობის გამო. როდესაც სახალხო დამცველი საუბრობს ადამიანის უფლებებზე, მისი კრიტიკა შედარებით ნაკლებად არის მიმართული სასამართლოსკენ და უფრო მეტად ეხება პენიტენციურ სისტემასა და სხვა სამართალდამცველ აღმასრულებელ სტრუქტურებს. იმედი მაქვს, დღეს ისეთ საკითხებს შევეხებით, რომლებსაც სხვადასხვა საჯარო გამოსვლისას ნაკლებად ეხებიან. ძალიან

საინტერესოა, რომ მოვისმენთ სასამართლოს წარმომადგენელთა პოზიციასაც, რომლის მოსმენის საშუალებაც საზოგადოებას ნაკლებად აქვს.

შეგახსენებთ, დისკუსიის თემა გახლავთ „ადამიანის უფლებები და მართლმსაჯულება საქართველოში“. ჩვენი სტუმრები არიან საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის მოადგილე ზაზა მეიშვილი, საქართველოს სახალხო დამცველი სოზარ სუბარი და „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ თავმჯდომარე თამარ ხიდაშელი.

დიდი მადლობა მობრძანებისთვის. დავიწყეთ ჩვენი დისკუსია. ქ-ნ თამარს გადავცემ სიტყვას.

თამარ ხიდაშელი – ძალიან მიხარია, რომ ჰაინრიჰ ბოლის ფონდმა ადამიანის უფლებათა დღეს მართლმსაჯულების საკითხი დაამთხვია. რომ არა დევნილების თემა, ადამიანის უფლებათა კვირეულს ჩვენც მართლმსაჯულების საკითხით გავხსნიდით, იმიტომ რომ ჩემი აზრით, შეუძლებელია ადამიანის უფლებების დაცვა ქვეყანაში, სადაც არ არსებობს დამოუკიდებელი მართლმსაჯულება. როგორია ვითარება საქართველოში მართლმსაჯულების, ადამიანის უფლებების დაცვის თვალსაზრისით სასამართლოში. სიტუაცია არცთუ სახარბიელოა. ძალიან ბევრს ლაპარაკობენ იმაზე, რომ სასამართლო ხელისუფლება არ არის დამოუკიდებელი და მასზე იგრძნობა აღმასრულებელი ხელისუფლების გავლენა. გაიგონებდით ისეთ ბრალდებასაც, რომ სასამართლო ხელისუფლება ნოტარიუსის ფუნქციას ასრულებს. ამ განცხადებაში სიმართლე არის, თუმცა უნდა აღინიშნოს ის პოზიტიური ძვრებიც, რომლებიც აშკარად შეიმჩნევა. საბედნიეროდ სასამართლოში აღარ არსებობს ქრთამის აღების ინსტიტუტი, რომელიც „ვარდების რევოლუციამდე“ ძალიან იყო გავრცელებული, მაგრამ სამაგიეროდ მივიღეთ მეორე ტიპის სასამართლო ხელისუფლება, სადაც საკმაოდ ძლიერია პოლიტიკური კორუფცია. რაც იმას ნიშნავს, რომ აღმასრულებელი ხელისუფლების როლი სასამართლო ხელისუფლებასთან მიმართებაში ძალიან მაღალია, მაშინ როდესაც ეს ორი ინსტიტუტი ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი უნდა იყოს. სასამართლო ხელისუფლებაში რომ კიდევ უფრო მეტი ცვლილებაა საჭირო, მისი დამოუკიდებლობის ხარისხი რომ უნდა გაიზარდოს, ამაზე საქართველოს პრეზიდენტმაც მიანიშნა, რომელმაც დემოკრატიის ახალი ტალღის შესახებ გააკეთა განცხადება. პრეზიდენტის თქმით, აუცილებელია კიდევ უფრო დამოუკიდებელი სასამართლოს არსებობა და ამ ტერმინს, „უფრო დამოუკიდებელი სასამართლო“, თავად უზენაესი სასამართლოს სარეკლამო რგოლებშიც ვხვდებით.

როგორია ჩვენი შეფასება. ჩვენი აზრით, სასამართლოს დამოუკიდებლობის ხარისხი ძალიან დაბალია იმ საქმეებში, სადაც მაღალია სახელმწიფოს ინტერესი. სისხლის სამართლის, საარჩევნო დავებთან დაკავშირებულ საქმეებში, ისეთ საქმეებში, როგორიცაა 7 ნოემბრის გახმაურებული ამბები, ციხის ბუნტის ამბები. იმასთან დაკავშირებით, როგორ წარმართებოდა ეს საქმეები, ჩვენ კონკრეტული შენიშვნები გვაქვს. გარდა იმისა, რომ სასამართლო ხელისუფლებაში სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს ის, რომ გადაწყვეტილების მიღება არ ხდება დამოუკიდებლად, მეორე პრობლემა ზოგჯერ არის მოსამართლეების განათლების დაბალი დონე. „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას“ ამოკრებილი აქვს ამის დამადასტურებელი მაგალითები. მათი გადახედვა ხშირ შემთხვევაში ცხადყოფს, რომ ნონსენსთანაც გვაქვს ზოლმე საქმე. შემიძლია საარჩევნოდავასთან დაკავშირებული ერთი მაგალითის მოყვანა. „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ დამკვირვებელი აჭარაში არჩევნების დროს უბანში საჩივრის დარეგისტრირების მცდელობისთვის საარჩევნო უბნიდან ფიზიკური ძალის გამოყენებით გამოაძევეს. როდესაც სასამართლოში სარჩელი შევიტანეთ და არჩევნების შემაჯამებელი აქტის ბათილად ცნობა მოვითხოვეთ, სასამართლომ საქმის გარემოებების გამოძიების შემდეგ დაასკვნა, რომ ჩანაწერთა წიგნის შესწავლის შემდეგ არსად ფიქსირდება ჩვენი დამკვირვებლის მცდელობა, შეეტანა საჩივარი. სასამართლოს დასკვნით, ჩვენს დამკვირვებელს ჰქონდა საჩივრის შეტანის საშუალება, მაგრამ მას არ გამოუყენებია კანონით მისთვის მინიჭებული უფლება, არ დაურეგისტრირებია საჩივარი და შესაბამისად, ჩვენი სარჩელი ვერ დაკმაყოფილდებოდა. ჩვენ

სწორედ იმაზე მივუთითებდით, რომ დამკვირვებელი გააძევეს უბნიდან და მან ვერ შეძლო ამ პროცედურის აღსრულება. არის სხვა მაგალითებიც, თუმცა მათ ჩამოთვლას აღარ შევუდგები.

როგორც უკვე გითხარით, იმ საქმეებში, სადაც ძალიან აღმასრულებელი ხელისუფლების ინტერესი, ეს ეხება არჩევნებთან დაკავშირებულ საქმეებსაც, ძალიან მაღალია სასამართლოს მხრიდან სუბიექტური, დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილებების მიღების რისკი. ამაზე მეტყველებს 2008 წლის საპრეზიდენტო არჩევნების შემდეგ სასამართლოს მიერ ჩვენს სასარგებლოდ გამოტანილი გადაწყვეტილებების არარსებობა, მაშინ როდესაც საპარლამენტო არჩევნების შემდეგ სიტუაცია ოდნავ შეიცვალა. საგარეოდ, ეს იყო პოლიტიკური ნების გამოხატულება. „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ სარჩელებიც, ჩაითვა, რომ უფრო კვალიფიციური იყო და ზოგიერთმა მათგანმა მოგებაც კი დაიმსახურა.

რა თქმა უნდა აუცილებელია რეფორმების გატარება იმისთვის, რომ სასამართლო დამოუკიდებელი გახდეს. გვიხარია, რომ ამაზე ხელისუფლებაც ფიქრობს. შემოთავაზებულ იქნა გარკვეული წინადადებები. ერთ-ერთი მათგანი იყო ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტი. იგი მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში აპრობირებული ინსტიტუტია და შესაძლოა ჩაითვალოს სასამართლოს დამოუკიდებლობის გარანტიად. თუმცა, ეს ალბათ ვერ იქნება ერთადერთი გარანტი. გარდა ამისა, ჩვენ გვაქვს შენიშვნებიც იმასთან დაკავშირებით, რამდენად შეიძლება გაამართლოს ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტმა ისეთ პატარა ქვეყანაში, როგორიც საქართველოა, სადაც დღემდე ძალიან დიდ პატივს სცემენ ნათესაურ და მეგობრულ კავშირებს და ყველა ერთმანეთს იცნობს. ამაზე დაფიქრება გვმართებს. მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული, როგორ შეირჩევიან ნაფიცი მსაჯულები, მნიშვნელოვანია, რამდენად იქნება ჩართული საზოგადოება ამ პროცესში, რამდენად იქნება ცნობილი ამ ადამიანების ვინაობა, პროფესია, საქმიანობა და გამოცდილება. ვფიქრობ, რომ ამაზე სერიოზული დაფიქრებაა საჭირო.

იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ოპოზიციის წევრების დანიშვნას ჩვენ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს გამჭვირვალობისთვის გადამწყვეტ ნაბიჯად მივიჩნევთ, თუმცა მიგვაჩნია, რომ საზოგადოების წარმომადგენელთა რაოდენობა იუსტიციის საბჭოში შესაძლოა კიდევ გაიზარდოს. ამ შემთხვევაში ჩვენი რეკომენდაცია იქნება მასში შეყვანილ იქნან იურისტთა ასოციაციის წევრები. ეს კიდევ უფრო გამჭვირვალეს გახდის ამ საბჭოს მუშაობას. ჩვენ გვაქვს სხვა რეკომენდაციებიც, რომლებსაც სიამოვნებით გავაცნობთ სასამართლო ხელისუფლებას, იმედი გვაქვს, რომ უფრო მჭიდროდ ვითანამშრომლებთ მთელ რიგ საკითხებში.

დავით პაიჭაძე – დიდი მადლობა. ახლა უკვე შეგვიძლია ბ-ნ ზაზას მოვუსმინოთ, რომელიც საქართველოს უზენაეს სასამართლოს წარმოადგენს.

ზაზა მენიშვილი – ყველას მოგილოცავთ დღევანდელ დღეს, დიდი მადლობა მინდა გადავუხადო ჰაინრიხ ბოლის ფონდს, რომ დღეს ასეთი დისკუსიის გამართვა გადაწყვიტა. შევეცდები წარმოვადგინო ის მხარე, რომელსაც ყველა აკრიტიკებს, ზოგჯერ საფუძვლიანად, ზოგჯერ კი უსაფუძვლოდ. დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლების არსებობა დიდი ფუფუნებაა ქვეყნისთვის, რომელსაც არ ჰქონია სახელმწიფოებრიობის გამოცდილება და ამ ფონზე, არც დამოუკიდებელი სასამართლო ჰქონია. საბჭოთა კავშირის პერიოდის სასამართლოებს ჩვენ დაუკიდებელ სასამართლოდ ვერ აღვიქვამთ, ისინი ერთ-ერთ რიგით ადმინისტრაციულ სამართალდამცავ ორგანოს წარმოადგენდა. ამიტომ ბუნებრივია, დამოუკიდებელი სასამართლოს აშენება ძალიან ძნელია და მას ძალიან დიდი დრო სჭირდება. დღევანდელ მოსამართლეებს ძალიან დიდი პასუხისმგებლობა გვაკისრია, იმიტომ რომ ჩვენ უნდა ჩავუყაროთ საფუძველი ძლიერი და დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლების ჩამოყალიბებას.

სასამართლო რეფორმების პირველი ტალღა 1999 წელს დაიწყო და მთელი რიგი ინსტიტუციური ცვლილებები განხორციელდა. მაგრამ ეს პირველი წამოწყება მალე ჩიხში შევიდა. რეფორმების მეორე ტალღა, რომელიც 2004-05 წლებიდან მომდინარეობს, შეეცადა

ძლიერი სასამართლოს შექმნას. მას რამდენიმე მიმართულება აქვს. პირველი მიმართულებაა საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა, მეორე – სოციალური გარანტიები, მესამე კი, მოთხოვნა სასამართლოს მიმართ, კარგად დაიცვას ადამიანის უფლებები. თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ პირველი ორის შეუსრულებლობამდე სასამართლო ხელისუფლებამ არ უნდა დაიცვას ადამიანის უფლებები. ჩვენ რეალურად ახლა ვქმნით დამოუკიდებელ სასამართლო ხელისუფლებას. მხოლოდ მოსამართლეებს და სასამართლო ხელისუფლებას არ ვგულისხმობ, სიტყვაში „ჩვენ“ მთელი სახელმწიფო და საზოგადოება იგულისხმება. დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლების შექმნა იწყება ადამიანის შეგნებიდან და მთავრდება რეალურ გამოხატულებებში. ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს სამოქალაქო საზოგადოების შეგნების ამაღლებას, იმიტომ რომ ზშირად ვაწყდებით სიტუაციას, როდესაც სახელმწიფო ორგანოს მიერ არასწორი მოქმედების გამო საბოლოო ჯამში ჯოხი სასამართლო ხელისუფლებაზე გადატეხილა. ერთი პერიოდი სასამართლო ხელისუფლება გახდა განტევების ვაცი, რომელსაც ყველა საფუძვლიანად თუ უსაფუძვლოდ აკრიტიკებდა. დღესაც მეტნაკლებად პოპულარულია სასამართლოს კრიტიკა. ყოველივე ამას შეეძლო გამოეწვია სამართლებრივი ნიჰილიზმის ჩამოყალიბება საზოგადოებაში. ამიტომ კრიტიკა საფუძვლიანი უნდა იყოს და არ უნდა ეფუძნებოდეს კონკრეტულ ინტერესებს.

კარგად ვიცით, რა პრობლემებია სასამართლო ხელისუფლებაში. ნურავის ექნება ილუზია, რომ სასამართლო ხელისუფლების ხელმძღვანელებზე უკეთესად იცის, რა პრობლემებია ამ ინსტიტუტში. ჩვენ კარგად ვიცით, რომ ძალიან ბევრი რამ გაკეთდა, მაგრამ ბევრი რამ კიდევ უნდა გაკეთდეს იმისთვის, რათა რაც შეიძლება სწრაფად მივიღოთ სრულყოფილი, ძლიერი და დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლება. ამიტომაც არის გამოცხადებული რეფორმის ახალი ტალღის შესახებ, რომელიც გახლავთ ჩვენი კონცეფციის ერთ-ერთი შემადგენელი ნაწილი. ეს გახლავთ დამატებითი გარანტიები იმისთვის, რომ მივიღოთ ძლიერი და დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლება. მოსამართლეების უვადო დანიშვნა, იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ოპოზიციის წარმომადგენლობა და ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტი გახლავთ ყველაზე მსხვილი საკითხები, არის სხვა საკითხებიც, ინსტიტუციური ცვლილებები, რომლებიც საკანონმდებლო სრულყოფას ეხება. აქ იგულისხმება საკანონმდებლო აქტებში ცვლილებები, რომლებიც ეხება პროცესის გამარტივებასა და ხელმისაწვდომობას, ასევე თავად სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის ზრდის გარანტიების შექმნა. ამ თვალსაზრისით, მოცემული კომპონენტები, ბუნებრივია, ძალიან მნიშვნელოვანია.

მოსამართლის უვადო დანიშვნა გახლავთ ალბათ ერთ-ერთი ყველაზე მთავარი გარანტი იმისთვის, რომ ქვეყანამ, საზოგადოებამ მიიღოს ის სასამართლო, რომელიც უკვე გარანტირებულად აღარ არის დამოკიდებული უფლებამოსილების ვადის გასვლაზე, და შესაბამისად, აღარ არის დამოკიდებული აღმასრულებელ თუ საკანონმდებლო ხელისუფლებაზე. ამიტომ ეს ძალიან მნიშვნელოვანი კომპონენტია და ჩვენ იმედს ვიტოვებთ, რომ საქართველოს პარლამენტი მომავალი წლის დასაწყისშივე მიიღებს ამ ცვლილებებს. ეს კონსტიტუციური ცვლილებები უნდა იყოს და ცვლილება უნდა შევიდეს „საერთო სასამართლოების შესახებ“ კანონშიც. ეს იქნება ერთ-ერთი დამატებითი გარანტი სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის გაზრდისთვის. აქ გამოითქვა მოსაზრება, რომ მოსამართლეების უვადო დანიშვნის დროს უნდა იყოს გათვალისწინებული მათი შერჩევის განსაკუთრებული კრიტერიუმები. გეთანხმებით, რომ როდესაც მოსამართლე ინიშნება, მისი შერჩევისას შეცდომა არ უნდა იყოს დაშვებული და შეძლებისდაგვარად საზოგადოების ყველა წარმომადგენელი უნდა ფლობდეს ინფორმაციას ამ საკითხთან დაკავშირებით, რომ შეეძლოთ ინფორმაციის მიწოდება იუსტიციის უმაღლესი საბჭოსთვის. ვეთანხმები ამ შენიშვნას, მაგრამ ჩვენ ძალიან მნიშვნელოვანი ცვლილება შევიტანეთ, რომელიც იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში მსმენელების ჩარიცხვაში მდგომარეობს და უკვე ამოქმედებულია. თუ აქამდე ადამიანი აბარებდა მოსამართლეობის საკვალიფიკაციო გამოცდებს და ავტომატურად ჰქონდა შესაძლებლობა მიეღო კონკურსში მონაწილეობა, რათა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს მიერ გადაწყვეტილება მის მოსამართლედ გამწესებასთან დაკავშირებით,

ახლა იგი ვალდებულია 14 თვის განმავლობაში იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში დაეუფლოს პრაქტიკულ ჩვევებს. დამეთანხმებით ალბათ, ერთია, საკვალიფიკაციო გამოცდების წარმატებით ჩატარება და მეორე, რამდენად შეძლებს ადამიანი პრაქტიკულად მოსამართლეობას. ამიტომ ძალიან მნიშვნელოვნად მიმაჩნია, რომ გამოცდის ჩაბარების შემდეგ ადამიანი პირდაპირ კი არ ხდება მოსამართლე, ჯერ პრაქტიკულ ჩვევებს ეუფლება და მხოლოდ ამის შემდეგ დაიკავებს მოსამართლის ვაკანსიას.

მეორე მიმართულება, რომელიც გულისხმობს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ოპოზიციის წარმომადგენლის მოწვევას, ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია. 1997 წლის ოქტომბრიდან, როდესაც იუსტიციის უმაღლესი საბჭო შეიქმნა, იქ მოსამართლეები არასოდეს წარმოადგენდნენ უმრავლესობას. მხოლოდ წელიწადნახევარია, რაც იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში მოსამართლეები წარმოადგენენ უმრავლესობას. ადრე იუსტიციის უმაღლესი საბჭო პრეზიდენტის სათაბირო ორგანო იყო, დღეს კი გახლავთ სასამართლო ხელისუფლების დაწესებულება და აღარ ასოცირდება აღმასრულებელ საკანონმდებლო ხელისუფლებასთან. მისი თავმჯდომარე გახლავთ უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარე და 15 წევრიდან 9 არის მოსამართლე. დარჩენილი 6 წევრიდან 2 პრეზიდენტის წარმომადგენელია, 4 – პარლამენტის, რომელთაგან ერთი ოპოზიციის წარმომადგენელი უნდა იყოს. ოპოზიციის წარმომადგენლის ყოფნა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში ნიშნავს იმას, რომ სულ ცოტა, მას აქვს ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, რა ხდება ამ მნიშვნელოვან ორგანოში, რომელიც ხელს უწყობს სასამართლო ხელისუფლების ფორმირებასა და ჩამოყალიბებას. შეიძლება თქვით, რომ ოპოზიციის ერთი წარმომადგენლის ყოფნას საბჭოში აზრი არ აქვს, მაგრამ მინდა გითხრათ, რომ არ არის აუცილებელი, ცხრავე მოსამართლე პრეზიდენტის ან საპარლამენტო უმრავლესობის პოზიციას იზიარებდეს. იუსტიციის უმაღლეს საბჭოში წარმოდგენილი ოპოზიცია პოლიტიკური წარმომადგენლობაა, მას აქვს თავისი პოლიტიკური ტრიბუნა და შეუძლია საკუთარი აზრის გამოთქმა. რაც მთავარია, ოპოზიციურ სპექტრს აქვს საშუალება ფლობდეს ინფორმაციას სასამართლოში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით და აქტიური მონაწილეობა მიიღოს მასში. არ გამოვირიცხავ, რომ მომავალში დაისვას უმაღლესი საბჭოს შემადგენლობის გაზრდისა და მასში ადვოკატების შეყვანის საკითხი, თუმცა ამას კარგი გააზრება სჭირდება იმის გათვალისწინებით, რომ ადვოკატთა ასოციაციის წარმომადგენელი შეიძლება ასოცირდებოდეს იმ მხარედ, რომელიც მართლმსაჯულების განხორციელების დროს ერთ მხარეს წარმოადგენს და აქედან გამომდინარე, შეიძლება მისი ობიექტურობის საკითხი კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგეს.

რაც შეეხება რეფორმების ახალი ტალღის მესამე და ძირითად მიმართულებას, ნაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტის შემოღებაში მდგომარეობს. აქაც არის რისკი, თუგინდ იმის გათვალისწინებით, რომ პატარა ქვეყანასი შეიძლება ბევრი კითვა გაჩნდეს, მაგრამ მე შორს ვარ იმ აზრისგან, რომ შეუძლებელი იქნება თორმეტი დაუინტერესებელი ადამიანის მოძებნა. ჩვენს სამოქალაქო საზოგადოებაზე ასეთი ცუდი შეხედულების არ ვარ. მთავარია, მხარეებმა სწორად შეარჩიონ ისინი. საზოგადოებამ სასამართლოში მიმდინარე პროცესების შესახებ უნდა მიიღოს ინფორმაცია და თავადაც უნდა მიიღოს მონაწილეობა მართლმსაჯულების განხორციელებაში პირდაპირი დემოკრატიის ფორმით, რაც არის ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოში კონკრეტული თორმეტი ადამიანის მონაწილეობა. ეს მისცემს საზოგადოებას საშუალებას, რომ ჰქონდეს სრულყოფილი წარმოდგენა სასამართლოში მიმდინარე მოვლენებთან დაკავშირებით.

დავით პაიჭაძე – დიდი მადლობა, ბ-ნო ზაზა. მინდა გთხვოთ, შევეცადოთ ადამიანის უფლებებისა და მართლმსაჯულების კვეთაზე ვისაუბროთ და არა ცალ-ცალკე ორივეზე. მოვნიშნავდი რამდენიმე საკითხს, რომლებზეც ალბათ ბ-ნი ზაზა და ქ-ნი თამარი გაგვცემენ პასუხს. ეს არის იურიდიული განათლების პრობლემა. საინტერესოა, რამდენად აყალიბებს იურიდიული განათლება იურისტს, მომავალ მოსამართლეს, ადამიანის უფლებების მიმართ მგრძნობიარეს. ჩემი აზრით, საქართველოში მართლმსაჯულების სამომავლოდ განსახორციელებლად ამ საკითხის გარკვევა მნიშვნელოვანია. საინტერესოა ისიც,

დღევანდელი მოსამართლეები რამდენად მგრძნობიარენი არიან ადამიანის უფლებებისადმი. რამდენად მიდის სასამართლომდე ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული საქმეები. თუ არსებობს ამ მხრივ სტატისტიკური მონაცემები?

მოდიოთ, ახლა სახალხო დამცველს მოვუსმინოთ.

სოზარ სუბარი – გმადლობთ. დღეს მე ნაკლებად ვილაპარაკებ რეფორმებსა და ინსტიტუციურ მოწყობაზე და პოპულისტი ვიქნები. ადამიანის უფლებების დაცვის მთავარი გარანტი უნდა იყოს სასამართლო. მაგრამ სადაც სასამართლო არ არის დამოუკიდებელი, იქ ადამიანის უფლებები დაცული ვერ იქნება. ცხადია, ძალიან მნიშვნელოვანია ინსტიტუციური მოწყობა, მნიშვნელოვანია, რომ იუსტიციის საბჭო აღარ არის პრეზიდენტის სათათბირო ორგანო, რომ მასში მოსამართლეები უმრავლესობას წარმოადგენენ, რომ მას ოპოზიციის წევრი იქნება შეეყვანილი. ასევე მნიშვნელოვანია მოსამართლეთა უვადოდ დანიშვნაც და ანაფიც მსაჯულთა ინსტიტუტის შემოღებაც. პირადად მე, მივესალმები მის შემოღებას და ეჭვი არ მეპარება ჩვენს საზოგადოებაში. თუმცა, მიმაჩნია, რომ ნაფიცი მსაჯულები დღეს არ უნდა შემოვიღოთ.

ერთ ამბავს გავიხსენებ. ზურაბ ჟვანია ახალი ვადით პარლამენტის თავმჯდომარედ ახალი არჩეული იყო, როდესაც ერთ-ერთ პოსტსაბჭოთა ქვეყანაში ჩავიდა დელეგაციასთან ერთად და იქაურ კოლეგას დელეგაციის წევრები წარუდგინა. მათ შორის იყო მაშინდელი ოპოზიციონერი ვანო ზუხუნაიშვილი. ზურაბ ჟვანიას კოლეგა ოპოზიციონერის დანახვამ ძალიან გაახარა. მან დაუძახა ერთ ადამიანს, რომელზეც თქვა, რომ იგი ორი კვირის წინ დანიშნეს ოპოზიციის ლიდერად. ასე რომ, ყველაფრის ფაბრიკაცია შეიძლება, თუ არ არსებობს პოლიტიკური ნება, რომელშიც იმალება ყველა პრობლემის გასაღები.

რამდენიმე ტვის წინ ზაზა მეიშვილთან ერთად ვესწრებოდი უზენაესი სასამართლოს მიერ მოწყობილ კონფერენციას. როდესაც ვლაპარაკობთ სასამართლოს დამოუკიდებლობაზე, ბ-ნ კოტე კუბლაშვილზე დიდი ავტორიტეტის მონიშვნა ალბათ შეუძლებელია და მის მიერ წარმოთქმულ სიტყვებს გაგაცნობთ. ბ-ნი კოტეს თქმით, „საქართველოში სასამართლო არ არის დამოუკიდებელი, იმიტომ რომ მოსამართლეებს აკლიათ პრინციპულობა და ჩვენ არ გვაქვს ისტორიული გამოცდილება“. მე დავეთანხმე ბ-ნ კოტეს ამ სიტყვების სინაარსში, თუმცა ვერ დავეთანხმები დასახელებულ მიზეზებს. იმიტომ რომ სამასწლოვანი გამოცდილება დღევანდელი მოსამართლეების დამოუკიდებლობასთან არ არის დაკავშირებული. ცენზურა საბჭოთა კავშირის მთავარი მახასიათებელი იყო. ცენზურა იყო რუსეთის იმპერიაშიც. გაზეთ „ივერიაშიც“ იხილავთ ცარიელ ადგილებს, რომლებსაც პირდაპირ აწერია, რომ ამოშლილია ცენზურის მიერ. მაგრამ როგორც კი წარმოითქვა სიტყვა „ГЛАВНОСТЬ“, გაჩნდა დამოუკიდებელი პრესა. და ის დამოუკიდებელი იყო შევარდნაძემდეც და შევარდნაძის დროსაც. პუტინისა და სააკაშვილის მოსვლის შემდეგ კვლავ გაჩნდა ცენზურა და ეს არ არის ისტორიის ბრალი. ეს პოლიტიკური ნების საკითხია და სამართლოსაც ეხება. სასამართლო დღეს იმიტომ კი არ არის დამოუკიდებელი და თავისუფალი, რომ ორასი წლის წინ რარაც მოხდა, არამედ იმიტომ დღეს საამისო პოლიტიკური ნება არ არსებობს. ბ-ნ ზაზას კოლეგას, ქ-ნ ნათია წკეპლაძეს არ უყვარს, როდესაც ვამბობ ხოლმე, რომ სამართლიანი განაჩენის დაყენებას გმირობა არ უნდა სჭირდებოდეს. ის ამბობს, რომ ეს არ არის გმირობა, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში მართლაც გმირობა სჭირდება ზეწოლისგან გათავისუფლებას. კორუფციისა და კვალიფიკაციის პრობლემა ყოველთვის იქნება, მაგრამ პოლიტიკურ ნებას მხოლოდ ერთი გადაწყვეტილება სჭირდება. ჩვენს ქვეყანაში პოლიტიკური ნება არ არსებობს და ამის დამადასტურებელი უამრავი მაგალითის მოყვანა შეიძლება.

სასამართლოში რეფორმები ძალიან მნიშვნელოვანია, მაგრამ როდესაც ქვეყანა იწყებს მკაცრ სისხლისსამართლებრივ პოლიტიკას, სასამართლომ ფეხი არ უნდა აუწყოს მას. სასამართლო ვერ გაექცევა კანონებს, მაგრამ მკაცრი სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკის გამო, უქონელ ადამიანს ნაქურდალი ტელეფონის ყიდვისთვის 170 ათასი ლარი გირაო არ უნდა დაუწესო. შემდეგ, როდესაც პრეზიდენტი დემოკრატიის ახალ ტალღაზე იწყებს

საუბარს, სასამართლომ არ უნდ ადაიწყოს ანგარიშის ჩაბარება და განცხადებების გაკეთება, რომ დემოკრატიის ახალი ტალღის ფარგლებში ისიც იწყებს რაღაცის კეთებას.

ნაფიც მსაჯულებს ვენდობი, იმიტომ რომ ეს პროცესი საქართველოში, სვანეთში მინახავს და ვიცი, როგორ მოქმედებენ. საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ, ბალტიისპირეთის ქვეყნებს თუ არ ჩავთვლით, ერთადერთი ადგილი იყო, სადაც ნაფიცმა მსაჯულებმა შეუძლებელი შეძლეს და ხალხს კომუნიტების მიერ ოდესღაც ჩამორთმეული ქონება დაუბრუნეს. ეს პროცესი 10-15 წელს გაგრძელდა, მაგრამ ნაფიცმა მსაჯულებმა მოახერხეს ამის გაკეთება. მეც შემეხო ასეთი დავა და ვენდობი საზოგადოებას, მაგრამ არ ვენდობი ხელისუფლებას. არ მჯერა, რომ არ იქნება ინტერესი სახელმწიფოს მხრიდან. ნაფიცი მსაჯული იმუშავებს იქ, სადაც არის თავისუფლება. ამ ქვეყანაში არ არის თავისუფლება და ეს ყველაზე დიდი პრობლემაა.

ბ-ნ ზაზა მეიშვილს დიდ პატივს ვცემთ და როდესაც სისხლის სამართლის სფეროში ექსპერტი გვჭირდება, ყოველთვის მას ვიწვევთ, მაგრამ მინდა ვთქვა, რომ ახალგაზრდა მოსამართლეების სიმრავლევ წარმოადგენს პრობლემას. თუმცა მათ კომპეტენციასა და კეთილსინდისიერებაში ეჭვი არ მეპარება. კიდევ ერთ ამბავს გიამბობთ. როდესაც ზედამხედველობის სამსახური ატარებდა ავტოფარეხების ნგრევის პოლიტიკას, იმ პერიოდში იქ მუშაობდა ერთი ახალგაზრდა, რომელსაც ვიდრე იქ მუშაობას დაიწყებდა, მანამდე კარგად ვიცნობდი. ერთ-ერთი შემთხვევის შემდეგ ჩემს თანამშრომელს, თავის კურსელს, ამ ბიჭმა სიცილით უამბო, როგორ მივიდნენ ერთ-ერთ კორპუსთან ავტოფარეხების დასანგრევად. ისინი კორპუსის გვერდითაც ყოფილა აშენებული, მაგრამ მათი დანგრევა არ ყოფილა დაგეგმილი. თუმცა, მოსახლეობამ, ვისაც ეკუთვნოდა ეს ფარეხები, არ იცოდა ამის შესახებ და ზედამხედველობის სამსახურის თანამშრომლებს დანგრევამდე რამდენიმე დღე სთხოვეს. მათ მარტლაც მიუციათ მათთვის სამი დღე, შემდეგ მისულან და ეს ფარეხების დაუნგრევიათ. ეს ბიჭი თითქოს არ ყოფილა ბოროტი, მაგრამ არ ჰქონია ცხოვრების გამოცდილება და სისტემის გავლენის ქვეშ მოექცა. ძალიან ცუდია, რომ 40 წელს გადაცილებული ადამიანები აღარ ფიგურირებენ ქვეყნის მშენებლობაში და ეს სასამართლოსაც ეხება.

თქვენთან მოსვლამდე ჩემს თანამშრომელთან ერთად მარნეულში, სადახლოში მომიწია ჩასვლა. იქიდან გავაცილეთ ჯაოშვილი, რომელმაც გვიაგბო, როგორ აიძულეს დაეთმო თავისი წილი ჯოზეფ კეის სასარგებლოდ. ოფიციალურად ამ ადამიანის წინააღმდეგ ბრალი არ ყოფილა წაყენებული, მაგრამ რეალურად ქვეყნიდან გასვლის საშუალება არ ეძლეოდა. ჩვენს სწორედ იმიტომ გვთხოვა გაცილება, რომ საზღვარზე პრობლემები აღარ შექმნოდა. მარნეულის ცენტრში უზარმაზარი შადრევანია. არ აქვს მნიშვნელობა, იქ ყოფილხართ თუ არა, ასეთ შადრევანს დღეს საქართველოს ყველა ქალაქში შეხვდებით. რაც ძალიან კარგად მეტყველებს იმაზე, როგორ ქვეყანაში ვცხოვრობთ. ვილაცამ იფიქრა, რომ რადგან პრეზიდენტს მოსწონს ასეთი შადრევანი, ყველგან აეშენებინათ, თუმცა მე არ ვიცი, რამდენად ერევა თავად პრეზიდენტი ასეთ საკითხებში. ეს შადრევანი არის ავტორიტარიზმის ნათელი გამოხატულება. ეს ვრცელდება ყველაფერზე, მათ შორის სასამართლოზეც.

დავით პაიჭაძე – დიდი მადლობა მომხსენებლებს. თქვენი საუბრიდან რამოდენიმე საკითხს გამოვყოფ. ეს არის მოსამართლეთა კვალიფიკაციის საკითხი და ის, თუ რამდენად ხშირად ხდება ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული პრობლემატიკა სასამართლოში და როგორ წყდება ხოლმე შემდეგ ასეთი საკითხები. ალბათ პოლიტიკურ ნებაზე საუბარიც მოგვიწევს, რომელზეც ბ-ნი სოზარი საუბრობდა თავის გამოსვლაში. როდესაც საუბარია მოსამართლეთა დამოუკიდებლობაზე, სულ მიჩნდება კითხვა, როგორ უნდა ამოიწყო, რამდენად დამოუკიდებელი ან თავისუფალია ესა თუ ის მოსამართლე თავის გადაწყვეტილებაში. კარგი იქნებოდა, ქ-ნო თამარ, თუ განგვიმარტავდით თქვენს მიერ წარმოთქმულ თეზისს იმის შესახებ, რომ სასამართლოს დამოუკიდებლობის ხარისხი განსაკუთრებით დაბალია იქ, სადაც მაღალია სახელმწიფოს ინტერესი.

აუდიტორიას მოვუწოდებ ჩაერთოს კითხვა-პასუხში. დისკუსიას გახსნილად ვაცხადებ.

თამარ ხიდაშელი – ბ-ნი სოზარის გამოსვლა ემოციური, თუმცა რეალობის ამსახველი იყო. არ შემიძლია სიამოვნებით არ აღვნიშნო ბ-ნ ზაზას გამოსვლის შესახებაც, რომელმაც ისაუბრა სასამართლო ხელსიუფლებაში არსებულ პრობლემებზე. როგორც წესი, უმეტესწილად გვესმის ხოლმე, რომ ყველაფერი რიგზეა და გვსაყვედურობენ კიდევ ხშირი შენიშვნებისთვის. დამოკიდებულება, რომ სასამართლო ხელსიუფლებასი არის პრობლემები, ჩემთვის სასიამოვნო მოსასმენია. მაგრამ ბ-ნ ზაზასთან მაქვს ერთი შეკითხვა. მისი თქმით, ჩვენ ახლა ვიწყებთ სასამართლო რეფორმას. მაინტერესებს, რას ვაკეთებდით აქამდე, რა უშლიდა ხელს რეფორმების გატარებას.

ბ-ნმა დავითმა დასვა შეკითხვა, რამდენად ხშირად ხდება სასამართლოში ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებული საკითხები. ასეთ შემთხვევებში ხშირად მოსახლეობის ინტერესს სასამართლოში „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ წარმოადგენს. ასე მოხდა 7 ნოემბერს დაზარალებული მოქალაქეების შემთხვევაშიც. აქ ჩვენ საქმე გვაქვს მანიფესტაციის თავისუფლების, ჰუმანური მოპყრობისა და სამართლიანი სასამართლოს უფლებასთან. ჩვენი აზრით, სამივე ეს უფლება უგულებელყოფილ იქნა სასამართლოს მიერ. ჩვენ ვიცავდით 7 ნოემბერს დაკავებული სამი მოქალაქის ინტერესებს. სამივე შემთხვევაში, ჩვენი აზრით, სასამართლომ ძალიან სუბიექტური გადაწყვეტილება მიიღო. ეს სწორედ ის საკითხია, რომელზეც ჩემს გამოსვლაში ვსაუბრობდი, როდესაც ვამბობდი, რომ რაც უფრო მაღალია სახელმწიფოს ინტერესი, მით უფრო დაბალია სასამართლოს დამოუკიდებლობის ხარისხი. სასამართლომ გაამართლა პოლიციის მხრიდან ძალის გადამეტება და პირიქით, ის ადამიანები, რომლებიც ცემეს და დააკავეს, პოლიციელებისთვის წინააღმდეგობის გაწევაში დადანაშაულდნენ. ასეთი კატეგორიის საქმეებში ჩანს სახელმწიფოს ინტერესი. სამართლის ნორმა ისე განიმარტება, შეჯიბრებითობის პრინციპი ისე სუბიექტურად წყდება, რომ ძალიან ადვილია იმის დანახვა, რომ მიუხედავად მოსამართლის მაღალი კვალიფიკაციისა, იგი აიძულეს, რომ ასეთი გადაწყვეტილება მიეღო.

იგივე ხდება არჩევნებთან დაკავშირებულ საკითხებზეც. სასამართლომ აჭარის არჩევნების შემდეგ ერთი ტიპის საქმეებზე ორი სხვადასხვა გადაწყვეტილება გამოიტანა. გაგახსენებთ იმ განმარტებულ ამბავსაც, როდესაც რამდენიმე ადამიანი პრეზიდენტის კანცელარიის მიმდებარე ტერიტორიაზე, მოქალაქეების სავალ ნაწილზე გაკეთებული გარკვეული შინაარსის წარწერებისთვის დააკავეს. სასამართლოს დასკვნით, სავალი ნაწილი კანცელარიის შენობის შემადგენელ ნაწილს შეადგენდა. ასეთივე გადაწყვეტილება იქნა მიღებული სასამართლოს უპატივცემულობის ბრალდებით დაკავებული რამდენიმე ადამიანის მიმართაც. ისინი სასამართლოს ეზოში იმყოფებოდნენ და იქ აკეთებდნენ განცხადებებს, მაგრამ ჩაითვალა, რომ სასამართლოს შენობაში იმყოფებოდნენ. ამ კონკრეტულ შემთხვევაშიც, ეზო შენობად განისაზღვრა. ინფორმაციის თავისუფლებასთან დაკავშირებითაც იყო რამდენიმე საქმე. ერთ-ერთი ასეთი საქმის დროს მოსამართლემ განგვიმარტა, რომ საჯარო ინფორმაციის გაცემასა და გადაცემაში დიდი სხვაობაა და რადგან ჩვენ ინფორმაციის გაცემას ვითხოვდით და არა გადაცემას, საჯარო დაწესებულების უარი მის გადაცემაზე გამართლებული იყო.

ზაზა მეიშვილი – ზოგიერთ საქმესთან დაკავშირებით, სადაც საუბარია გადაწყვეტილების მიღებასა და მის დასაბუთებასა ან დაუსაბუთებლობაზე, შესაძლოა, ექსპერტად არ გამოვდგე, რადგან პირადად არ ვიცნობ ამ გადაწყვეტილებებს და ვერც დავიცავ მათ და ვერც გავაკრიტიკებ. თქვენი ყურადღება მინდა ერთ საკითხს მივაპყრო. მე ვთქვი, რომ ხშირ შემთხვევაში ის პრობლემები, რომლებიც რეალურად არის სასამართლოში და ისინიც, რომლებიც მას არ უკავშირდება, მაინც აკუმულირდება სასამართლოს პრობლემებად. ამის დასტური იყო ალბათ, ჩემი ოპონენტების ზოგიერთი მოსაზრებაც, რომელიც ჩემი აზრით, საერთოდ არ უკავშირდება სასამართლო ხელისუფლებას. ძალიან დიდ პატივს ვცემ ბ-ნ სოზარს, მაგრამ მის ყველა შენიშვნას ვერ გავიზიარებ. დღესაც კი, ამ დარბაზში სასამართლოს პრობლემებთან ერთად ვსაუბრობთ იმ სამართლებრივ და ფაქტობრივ პრობლემებზე, რომლებიც სასამართლოს არ უკავშირდება, მაგრამ რადგან დაკავშირებულია

პოლიტიკური ნების არარსებობასთან, მაინც უკავშირდება სასამართლოს. ბევრი ის საკითხი, რომელზეც ბ-ნმა სოზარმა ისაუბრა, მართლაც აღმაშფოთებელია, მაგრამ მათი პირდაპირ დაკავშირება სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობასთან, ალბათ სწორი არ უნდა იყოს.

სოზარ სუბარი – ბ-ნო ზაზა, ეს ფაქტები სასამართლოში არსებული ვითარების გასაცნობად არ მომიტანია, მე ზოგადად, ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობაზე ვსაუბრობდი. როდესაც პარლამენტის ყოფილი თავმჯდომარის პოსტსაბჭოთა ქვეყანაში ვიზიტი გავიხსენე, ამით იმის თქმა მინდოდა, რომ შეიძლება პარლამენტში იყოს ოპოზიცია, მაგრამ ეს პროფანაცია იყოს, და შესაძლოა, იგივე მოხდეს ნაფიცი მსაჯულების შემთხვევაშიც.

ზაზა მეიშვილი – გმადლობთ, მე მინდოდა დამეზუსტებინა ეს საკითხი, რათა საზოგადოება არ შესულიყო შეცდომაში და თქვენს მიერ დასახელებული ფაქტები სასამართლოსთვის არ დაეკავშირებინა.

რაც შეეხება თქვენეულ შეფასებას, და მოსამართლისათვის გადაწყვეტილების გამოტანის გამო გმირის წოდებას, ვერც ამაში დაგეთანხმებით, იმიტომ რომ გადაწყვეტილების გამოტანა გმირობა არ არის. თუ ქვეყანას სჭირდება გმირი მოსამართლეები, ეს დიდ პრობლემებზე მიანიშნებს. სისტემა უნდა იყოს ისეთი, რომ გმირობის აუცილებლობა აღარ იყოს. ზეწოლა ქვეწოლის პირდაპირპროპორციულია. არა აქვს მნიშვნელობა, ვინ იქნება, როგორი სურვილის არ უნდა ჰქონდეს, თუ თავად მოსამართლე არ დაემორჩილა ზეწოლას, მისთვის სასარგებლო შედეგი ავტომატურად არ მიიღება. ძალიან შორს ვარ იმ აზრისგან, რომ დღევანდელ სასამართლო ხელისუფლებაში ძალიან ბევრია ისეთი მოსამართლე, რომელიც ამ ზეწოლას ემორჩილება.

კადრების დეფიციტი ყველა სფეროში არსებობს. როდესაც მოხდა სასამართლოების რეორგანიზაცია, მათი ნაწილი დარჩა, ნაწილმა კი დატოვა სამსახური. 2005 წელს ბევრმა მოსამართლემ შეინარჩუნა თავისი თანამდებობა. ამის შემდეგ, ყველა მოსამართლე, რომელიც კი იყო დაკავებული ქრთამის აღებისთვის, იმ მოსამართლეთა კატეგორიას მიეკუთვნებოდა, რომლებიც 2005 წლამდე ახორციელებდნენ უფლებამოსილებას. მიუხედავად იმისა, რომ მაღალი ხელფასი ჰქონდათ, მაინც ძველი ჩვეულებით მოქმედებდნენ. ეს იმის მანიშნებელია, რომ სისტემა იყო კორუმპირებული და კორუფცია ურთიერთობის წესი იყო. დღეს კორუფცია აღმოფხვრილია და იშვიათი გამონაკლისის სახით თუ შევხვდებით, მაგრამ ამ შემთხვევებშიც, ასეთ ქმედებას ძველ მოსამართლეებთან ვხვდებით. ყოველივე აქედან გამომდინარე, ახალგაზრდების მოწვევა ამ თანამდებობებზე იძულებითი ნაბიჯი იყო. შეიძლება არ მოგვწონდეს მოსამართლის 30 წლამდე ასაკის 28-მდე დაწვევა, მაგრამ ესეც ობიექტური რეალობით არის განპირობებული. ვიცი, რომ მოსამართლეებს მუდმივად სჭირდებათ კვალიფიკაციის ამაღლება. მარტო პატიოსნება კარგ მოსამართლედ ჩამოყალიბებისთვის საკმარისი არ არის. კვალიფიკაცია დროს და მუდმივ გადამზადებას მოაქვს. ამ მიზნით ძალიან ბევრი სემინარი და ტრენინგი ტარდება. ამიტომ ვამბობ, რომ დღეს ვქმნით დამოუკიდებელ სასამართლო ხელისუფლებას. დამოუკიდებელი სასამართლო ხელისუფლება ნიშნავს პიროვნულად ძლიერ ადამიანს, რომელსაც კარგი ხელფასი, განათლება და პრაქტიკა ექნება.

დავით პაიჭაძე – ბ-ნო ზაზა, თქვენი ნათქვამი, რომ ახლა ქმნით დამოუკიდებელ სასამართლო ხელისუფლებას, ხომ არ გულისხმობს, რომ შეღავათიან დამოკიდებულებას ითხოვთ?

ზაზა მეიშვილი – რა თქმა უნდა, არა. კარგად გვესმის, რომ არ გვაქვს უფლება დაველოდოთ, როდის ჩამოყალიბდება ყველაფერი ინსტიტუტურიად, კანონის მიხედვით იდეალურ დონეზე. ჩვენ ვახდენთ პრობლემების იდენტიფიცირებას. თითოეულ გადაცდომას, რომელსაც მოსამართლე ჩადის, ძალიან მტკივნეულად ვუდგებით, რადგან ამით ირღვევა

ადამიანის უფლებები და პრობლემები ექნება სასამართლო რეფორმის წარმატებას. ბ-ნი სოზარი ხშირად იხსენებს 170 ათასიანი გირაოს შემთხვევას, რომელიც 2006 წელს ერთმა მოსამართლემ მიიღო. მეც ბევრი კითხვა გამიჩინა ამ გადაწყვეტილებამ, მაგრამ ეს ერთი კონკრეტული მოსამართლის გადაწყვეტილებაა და არ ნიშნავს იმას, რომ მთელი სასამართლო ხელისუფლება ასე იქცევა. დღევანდელი სტატისტიკით, აღკვეთის ღონისძიებების წილში გირაოს გამოყენების მაჩვენებელი უკვე 55%-ია. წინა წლებში აღკვეთის ღონისძიებების სახით დაპატიმრების გამოყენება 80-90%-ს შეადგენდა, დღეს კი დაპატიმრება 43%-ს არ სცდება. კონკრეტულ ერთ საქმეზე გაჩენილმა ეჭვმა არ უნდა გადაფაროს რეალური სტატისტიკა. თუნდაც უზენაეს სასამართლოში, 2008 წლის 10 თვის მონაცემებით, ადმინისტრაციულ საქმეებზე დავების 55% მოგებული აქვთ იურიდიულ და ფიზიკურ პირებს, საგადასახადო დავების 81% ასევე იურიდიულ და ფიზიკურ პირებს აქვთ მოგებული.

დიდ პატივს ვცემ „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას“, თავის დროზე მეც ვიყავი მისი წევრი, მეც გავლილი მაქვს ეს სკოლა, მაგრამ ის, რომ „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ ფიქრობს, რომ კონკრეტულ შემთხვევაში მოსამართლემ სამართლის ნორმა არასწორად განმარტა, არ წარმოადგენს ობიექტურ ჭეშმარიტებას. როდესაც ნდობაზე ვსაუბრობთ, გასათვალისწინებელია, რომ საზოგადოებისთვის ცნობილი და პატივსაცემი ადამიანის აზრი დიდ გავლენას ახდენს საზოგადოებაზე და მის მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას, რომ პროცესის წარმოებისას დარღვეული იყო ადამიანის უფლებები, საზოგადოება როგორც ფაქტს, ისე აღიქვამს. ამის შემდეგ სასამართლოს მხრიდან გაკეთებული განცხადება ამავე საზოგადოების მიერ თავის მართლებად აღიქმება. არ არსებობს ორი და სამი სიმართლე, სამართლებრივად სწორი და მხარეების მიერ წარმოდგენილი მტიკიცებულებების საფუძველზე დადგენილი სიმართლე არის ის, რასაც სასამართლო გადაწყვეტს, მოგვწონს მისი პასუხი თუ არა.

ორიოდ სიტყვით შეჯიბრობითობის პრინციპსაც შევეხები. შეჯიბრობითობის კლასიკურ სისტემაზე ახალი საპროცესო კოდექსით გადავალთ, რომლის მიხედვითაც მოსამართლეს კითხვის დასმის უფლებაც კი აღარ ექნება. მე, როგორც მოსამართლე, მივესალმები ამას. ობიექტური შეშმარიტება დადგინდება მხოლოდ იმ მტიკიცებულებების საფუძველზე, რომლებსაც მხარეები მოიტანენ, გამოიკვლევენ და დაამტკიცებენ სასამართლოს დაუხმარებლად.

დავით პაიჭაძე – გმადლობთ. კელით შეკითხვებს დარბაზიდან.

თეა კახიანი, მომხმარებელთა დაცვის ასოციაცია – ჩვენი ორგანიზაცია ახალი ჩამოყალიბებულია და ინფორმაციის მოძიების ეტაპზე ვიმყოფებით. გადაწყვეტით, შეგვესწავლა, რა ხდება ქვეყანაში ამ კუთხით და ვინ მუშაობს ამ პრობლემატიკაზე. მომხმარებელთა უფლებები ჩვენს ქვეყანაში არ არის დაცული, იმიტომ რომ კანონი ძალიან სუსტია და რეალურად არც ტარდება. არ არის სახელმწიფო ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელი იქნებოდა მსგავს თემებზე. საქართველოში არ არის სამომხმარებლო განათლება. მაინტერესებს, ამ კუთხით სახალხო დამცველი თუ მუშაობს.

ბ-ნ ზაზასთანაც მაქვს შეკითხვა. ჩვენი თაობა მოესწრება ისეთ სასამართლო სისტემას, რომ, ვთქვათ, 09 სატელეფონო სამსახური რომ მოქალაქეს არაკეთილსინდისიერად უწესებს გადასახადს, შეეძლოს თავისი სიმართლის დამტკიცება?

გიორგი ჩხეიძე, „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ – ვამაყობ იმით, რომ „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციას“ ბოლო ორი წელი ვთავმჯდომარეობდი, იმიტომ რომ ძალიან რთული პერიოდი გამოვიარეთ – ნოემბრის მოვლენები, სამი არჩევნები, ომი და ა.შ. როდესაც სამოქალაქო მართლმსაჯულებაში ხელისუფლების ინტერესი არ არის ჩარეული, ხალხს შეუძლია ჰქონდეს კომპეტენტური და დამოუკიდებელი მართლმსაჯულების იმედი. 2004 წელს, მას შემდეგ, რაც გაბედულმა მოსამართლეებმა დატოვეს უზენაესი სასამართლო,

ჩაიკეტა კარი დისკუსიებისთვის. 2007 წლიდან დისკუსიები განაზღვრა და ეს დიდი წინგადადგმული ნაბიჯია.

ორ საკითხზე გავამახვილებ ყურადღებას. პირველი ეხება ნდობის საკითხს. მინდა ვცხოვრობდე ქვეყანაში, სადაც მოსამართლის გადაწყვეტილებებს არ შეცვლის პოლიტიკური სუბიექტი. პრობლემა ის არის, რომ როდესაც სასამართლოს გამოაქვს გადაწყვეტილება, მეორე დღეს პარლამენტის თავმჯდომარე გამოდის და მას განსხვავებულად განმარტავს. როგორც იურისტს, ძალიან მაწუხებს ის, რომ სასამართლო არ არის დამოუკიდებელი. თუნდაც იმიტომ, რომ მინდა ვიყო ადვოკატი, მაგრამ არ მჯერა, რომ როგორც სისხლის სამართლის ადვოკატს, რაიმეს იმედი შემიძლია მქონდეს. ბევრი გვიკამათია იმაზე, სასამართლოს დარბაზში უნდა იყოს თუ არა ტელეკამერები. მე მიმაჩნია, რომ არ უნდა იყოს. ჩემი აზრით, ნაფიც მსაჯულთა სისტემასა და ცივილიზებულ მართლმსაჯულებაში ტელეკამერები დარბაზში არ უნდა იყოს, მაგრამ შარშან დიდი შეცდომა დაეშვა. მე პირადად, ადვოკატად არ მიმუშავია, მაგრამ დავსწრებივარ იმ საქმეებს, რომლებიც 7 ნოემბერს მოჰყვა. ყოველთვის მივდიოდი სასამართლოში იმედით და უკან ვბრუნდებოდი იმედგაცრუებული. როდესაც ჟურნალისტები მოხვდნენ სასამართლოს გადაწყვეტილების შეფასებას, ვცდილობდი, რომ თავი შემიკავებინა გადამჭრელი შეფასებებისგან და ვამბობდი, რომ როგორც ობიექტურმა დამკვირვებელმა, ვერ დავინახე მართლმსაჯულება. მოგიწოდებთ, იართო სასამართლო პროცესებზე, უყუროთ და უსმინოთ ამ პროცესებს.

საპროცესო კანონმდებლობის შეცვლა არ იქნება პანაცეა, თუ ადვოკატურა არ გაძლიერდება და პროკურორი არ იგრძნობს პასუხისმგებლობას თავის ქმედებაზე. დიდი პატივისცემით ვეკიდები მოსამართლის პროფესიას, მაგრამ როდესაც მოსამართლე პროცესზე ასრულებს პროკურორის სამქმედ, ამის დანახვას იურიდიული განათლება არ სჭირდება. და ასე იქცევა იმიტომ, რომ დარბაზში ტელეკამერა არ არის. ეს უკვე პრობლემაა. ეს არის სისტემის და ნების პრობლემა. ბ-ნი მერაბ ტურავა, როდესაც უზენაესი სასამართლოს წევრი იყო, მუშაობდა საპროცესო კოდექსზე, რომელიც გერმანული მოდელისკენ იყო გადახრილი. რევოლუციის შემდეგ შეჯიბრებითობის პრინციპს უფრო მეტი ყურადღება დაეთმო. ბოლო პერიოდში, როდესაც ვხვდები ბ-ნ მერაბ ტურავას, ვსაუბრობთ ზოლზე, ასეთ შემთხვევაში, როდესაც სასამართლოს და მოსამართლის დამოუკიდებლობის პრობლემა დგება, როცა მოსამართლე სუსტია, პროკურორი – სუპერძლიერი, და ადვოკატი – სუპერსუსტი, რომელი სისტემა იმუშავებს უკეთ, ინკვიზიციური მოსამართლე გაამართლებს თუ შეჯიბრებითობის პრინციპი, როდესაც ყველაფერი მხარეებზეა დამოკიდებული და მოსამართლეს კიტხვის დასმის უფლებაც კი არ აქვს. შეჯიბრებითობა დიდი რისკია, მაგრამ მე მგონია, სხვა გზა არ გვაქვს. მირჩევენია, მოსამართლე იძულებული იყოს, არ ჩაერიოს პროცესში და პროკურორმა ან ადვოკატმა რაღაც ვერ გააკეთონ, ვიდრე ჩაერიოს და არ იყოს მართლმსაჯულება. გამაღიზიანებს.

ანა თვაური, ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის IV კურსის სტუდენტი – ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ თვალს ხუჭავთ სასამართლოში პოლიტიკური ზეწოლის არსებობაზე. თქვენ ყველა სხვა პრობლემაზე ისაუბრეთ გარდა ამ საკითხისა. არადა, საზოგადოება ყველა სხვა პრობლემის მიმართ უფრო ღმობიერი იქნება. ის, რომ თქვენ არ აღიარებთ პოლიტიკურ ზეწოლას და არც ცდილობთ მისგან გათავისუფლებას, ეს ძნელი საპატიებელია.

ზაზა მუშიშვილი – იქნებ დააზუსტოთ, რას ნიშნავს პოლიტიკური ზეწოლა, რას გულისხმობთ კონკრეტულად. პოლიტიკურ ზეწოლაზე ნებისმიერი ქვეყნის სასამართლოს მაგალითზე შემიძლია საუბარი, ყველაფერზე შეიძლება თქვა, რომ პოლიტიკურ ზეწოლას განიცდის. ამიტომ, უნდა დამიკონკრეტოთ, რას გულისხმობთ.

ანა თვაური – მე მოვისმინე სოზარ სუბარის 2008 წლის მოხსენების პირველი ნაწილი. მასში საუბარი იყო ტელეკომპანია „იმედის“ დაყადაღებაზე, რომელსაც

სასამართლოს გადაწყვეტილება სჭირდებოდა. როგორ მოასწრო პროკურატურამ ორ საათში მისი მოპოვება. პროცედურა დარღვეული იყო. რა გააკეთეთ თქვენ იმისთვის, რომ წინ აღდგომოდით ამას. სტუდია „მონიტორის“ მიერ მომზადებული საგამოძიებო ფილმებიც მინახავს. კარგია რეფორმების გატარება, მაგრამ რას აკეთებთ იმისთვის, რომ მოსამართლეები დაცულები იყვნენ ზეწოლისგან?

ოლესია ვართანიანი, ჟურნალისტი – მაინტერესებს, ბოლო ორი წლის განმავლობაში იკლო თუ იმატა სასამართლო ხელისუფლებაზე პოლიტიკური ზეწოლის ფაქტებმა.

ირის კემპე – მივესალმები შეკრებილ საზოგადოებას. ორი კომენტარით შემოვიფარგლები. გარდაქმნის პროცესში იურიდიული და სამართლებრივი საკითხები ლაკმუსის ტესტის როლს იძენს. ისეთი ინსტიტუტები, როგორიც არის სახალხო დამცველის აპარატი და „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“, შეიძლება ყოფილიყო გარდაქმნის პროცესის მამოძრავებელი ძალა. გაკვირვებული ვარ, რომ დღეს არავის უხსენებია აგვისტოს ომი და მისი გავლენა ადამიანის უფლებათა საკითხებზე. აქ იყო საუბარი 7 ნოემბრის მოვლენებზე. უცხოურ არასამთავრობო ორგანიზაციებში არსებობს შიში, რომ ამ ომმა ნეგატიური გავლენა მოახდინა ქვეყანაში ადამიანის უფლებათა მდგომარეობაზე და ამის წარმოსაჩენად მე წინ წამოვწევი მედიის თავისუფლების შეზღუდვის პრობლემას საქართველოში. ამავე თემაზე შეკითხვით მივმართავ ჩვენს გამომსვლელებს. თქვენი აზრით, რა გავლენა იქონია აგვისტოს ომმა საქართველოში ადამიანის უფლებების კუთხით. გმადლობთ.

თამარ ხიდაშელი – „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციამ“ ადამიანის უფლებათა კვირეული დევნილების უფლებების თემით გახსნა. ჩვენთვისაც ძალიან მნიშვნელოვანია, რამდენად დაირღვა ომის შედეგად კონფლიქტის ზონაში მცხოვრები ადამიანების უფლებები. ამ კონფლიქტმა უზარმაზარი გავლენა მოახდინა ადამიანის უფლებებზე. რადგან დღევანდელი დისკუსიის თემა მართლსაფუძვლა იყო, ამიტომ გავამახვილეთ ყურადღება ამ საკითხებზე. იგივე შეიძლება ითქვას მედიის თავისუფლებაზე. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ მედიის თავისუფლება, ისევე როგორც სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობა, არის ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა იმისთვის, რომ ქვეყანაში ნამდვილად ავაშენოთ დემოკრატია.

სოზარ სუბარი – აგვისტოს მოვლენები არ დაწყებულა 7 აგვისტოს, გაცილებით ადრე, შეიძლება ითქვას, 2004 წელსაც კი დაიწყო, როდესაც პირველი ომი წამოვიწყო, შეიძლება მანამდეც, როდესაც სასუქი მიგვქონდა და ვუტოვებდით იმ ადამიანებს, რომელსაც ის არ სჭირდებოდა და ამას „ჰუმანიტარულ შტურმს“ ვეძახდით. 2006 წლის 18 მაისს ცხინვალში დიდი ღიახვის მცხოვრები რვა ქართველი ახალგაზრდა დააკავეს. მაშინ მათ ჯერ კიდევ შეეძლოთ ცხინვალში შესვლა. ისიც უნდა ითქვას, რომ ცხინვალში შესასვლელი ჩვენ ჩაკეტეთ და არა ოსებმა. ეს ახალგაზრდები დაკითხეს და მეღვე გამოუშვეს. ამის პასუხად ჩვენმა სპეცრაზმმა საქართველოს ოსი ეროვნების 48 მოქალაქე დაიჭირა, გორში ჩაიყვანა და სასტიკად ცემა. ისინი 20 საათის განმავლობაში ჰყავდათ დაკავებული. 12 მათგანი სასტიკად იყო ნაცემი, მე პირადად მოვინახულე ისინი. შემდეგ შევხვდი გადაწყვეტილების მიმღებ ერთ-ერთ პირს, რომელიც რეალურად მართავს ძალიან ბევრ უწყებას, და ვკითხე, რატომ ჩაიდინეს ეს. მან მიპასუხა, რომ უნდა ეშინოდეთ. ასეთი პასუხის შემდეგ ომი გარდაუვალი იყო. ომს მოჰყვა ცენზურა და საუბარი პატრიოტის აქტზე. პარლამენტში ამ დოკუმენტის გადმოცემის მიზნით წერილობითი თხოვნა გავაგზავნე, მაგრამ მითხრეს, რომ ჯერჯერობით ასეთი დოკუმენტი არ არსებობს. ამ დროს საქართველოში ჩამოვიდა ბ-ნი სხეფერი. იმავე საღამოს პატრიოტულ აქტზე საუბარი შეწყდა და დაიწყო საუბარი დემოკრატიის ახალ ტალღაზე, რომელსაც პირველი, სასამართლო გამოეხმაურა. დემოკრატია უნდა იყოს სასამართლოში, მაგრამ პირადად მე, არ მომწონს, როცა სასამართლოში ამ ფორმით იწყება დემოკრატიაზე საუბარი.

რაც შეეხება სამართლებრივ ნიჰილიზმს, რომელზეც ბ-ნი ზაზა საუბრობდა, ვერ წარმოშობს პოლიტიკოსების განცხადებები. მას თავად მოსამართლეთა გადაწყვეტილებები ბადებს. ის, რომ სასამართლო ხელისუფლების მიმართ საზოგადოების ნდობის ზარისხი დაბალია, არ არის პოლიტიკოსების განცხადებების ბრალი. საკმარისი იყო, რეალური ცვლილება მომხდარიყო პოლიციაში, პატრულის მიმართ ნდობამ მართლმადიდებელი ეკლესიის ნდობის ზარისხს მიაღწია. ასევე მაღალია ნდობა სახალხო დამცველის ინსტიტუტის მიმართ. საზოგადოება ხედავს რეალობას. სასამართლოს საზოგადოების ნდობა მხოლოდ მოსამართლის გადაწყვეტილებამ შეიძლება მოუპოვოს.

რამდენიმე თვის წინ სასამართლომ ერთი წელი პირობითი სასჯელი მიუსაჯა „კულის“ თანამშრომელს, კაცს, რომელიც მეხუთე სართულზე, ფანჯრიდან გადაძვრა ბინაში და განსაკუთრებული სისასტიკით გააუპატიურა არასრულწლოვანი გოგონა. ეს ადამიანი გაუშვეს. პროკურატურამ საპროცესო შეთანხმება გააკეთა. სასამართლოს არ ჰქონდა უფლება, უარი ეთქვა საპროცესო შეთანხმებაზე. აქ მოსამართლე არ ყოფილა დამნაშავე. მე ზოგადად, სამართლებრივ სისტემაზე ვლაპარაკობ. ამ ადამიანმა რამდენიმე თვის შემდეგ დაიჭირა შავად, რომელიც შემდეგ მკვდარი ვიპოვეთ. ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ შავადის მკვლელობა არ იქნება გამოძიებული.

ბ-ნმა დავითმა დასვა შეკითხვა, ადამიანის უფლებების დაცვასთან დაკავშირებულ სააქმეებზე სასამართლოში. ძალიან ბევრ სასამართლო გადაწყვეტილებაში, რომელიც ეხება შეკრების და მანიფესტაციის თავისუფლებას, მეორდება ერთი და იგივე ციტატა, რომ პოლიციელის მოთმინების ზღვარი გაცილებით ვიწროა, ვიდრე პოლიტიკოსის. მაგრამ ამ სიტყვების ციტირება არასწორად ხდება. იმიტომ რომ როდესაც პოლონეთში ეს სიტყვები წარმოითქვა, ის ხულიგნობის ფაქტთან იყო დაკავშირებული. ჩვენს შემთხვევაში საქმე ხულიგნობასთან არ გვაქვს. გაგახსენებთ ერთ შემთხვევას. თბილისში, გასული წლის ოქტომბერში „თანასწორობის ინსტიტუტის“ 4 წევრი დააკავეს და მათ ოცდღიანი პატიმრობა მიუსაჯეს მხოლოდ იმისთვის, რომ ჭადრაკის სასახლიდან პარლამენტისკენ მიემართებოდნენ. რესტორან „მარგო პოლოსთან“ მანქანის სავალ ნაწილზე სხვა დღეებშიც გადადიან ფეხით მოსიარულეები, ამ ახალგაზრდებს ქუჩა არ გადაუკეტავთ, მხოლოდ ერთი სავალი ბილიკი გადაკეტეს. პოლიციელების ჩვენებით, ისინი დამატებით, ვირთხებს უწოდებდნენ მძღოლებს. თუმცა იქ იყო ვიდეოკამერები და არც ერთ მოგანს არ დაუფიქსირებია მძღოლების შეურაცხყოფის ფაქტი. მაგრამ მოსამართლე არ დაინტერესებულა ვიდეომასალით. სასამართლომ ასევე ოცდღიანი პატიმრობა მიუსაჯა ლურჯაიასა და სამუშიას, რომლებმაც 28 ოქტომბერს, ზუგდიდში, უსასტიკესად ცემეს იქ ჩასულ პარლამენტისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების წევრებს. ოცდღიანი პატიმრობის მოხდის შემდეგ ლურჯაია დააწინაურეს და შემდეგ საარჩევნო სიაშიც ჩაწერეს. ჩემს გამოსვლას რიტორიკული შეკითხვით დავასრულებ. კარგია, რომ დღევანდელ სასამართლოში აღარ არის მექრთამეობა, მაგრამ როდის უფრო ნაკლებად იყო კორუმპირებული სასამართლო, სტალინის დროს თუ ახლა?

თამარ ხიდაშელი – სამწუხაროდ, უნდა დაგტოვოთ. დღეს „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“ ადამიანის უფლებებისადმი მიძღვნილ კიდეც ერთ ღონისძიებას მართავს. ვწუხვარ, რომ ბოლომდე ვერ ვუპასუხე თქვენს შეკითხვებს, მაგრამ თქვენთვის ცნობილია ჩვენი მისამართი, ყოველთვის შეგიძლიათ მობრძანდეთ ან დაგვირეკოთ, ჩვენ ყოველთვის მზად ვართ თქვენს კითხვებზე პასუხის გასაცემად.

ნინო თოფურიძე, ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის III კურსის სტუდენტი – რას შეცვლის რეალურად რეფორმების ახალი ტალღა სასამართლოში. ამოწურავს თუ არა იგი ყველა პრობლემას, ხომ აღარ იქნება კიდეც ახალი ტალღებისა და რეფორმების საჭიროება. ვინ აღგენს რეფორმების მოდელს?

პაატა საბელაშვილი, ფონდი „ინკლუზივი“ – იმედი მქონდა, რომ მართლმსაჯულებაზე ნაკლებად პოლიტიზირებულ საუბარს მოვისმენდი და ადამიანის უფლებების თემას უფრო მეტი ყურადღება დაეთმობოდა, მაგრამ გამიცრუვდა ეს იმედი. ჩვენი ორგანიზაცია იცავს ლესბოსელი, გეი, ტრანსგენდერი და ბისექსუალი ადამიანების უფლებებს საქართველოში. გამომდინარე იქიდან, რომ ასეთ საკითხებზე ორიენტაცია ჩვენს კულტურაში დღემდე ჰიპოტიზირებულია, ძალიან გვიჭირს სტრატეგიულად იმ „კეისების“ იდენტიფიკაცია, რომელთა სამართალწარმოებამდე მიყვანა შესაძლებელია. ამიტომ გვრჩება მხოლოდ სახალხო დამცველის აპარატის იმედი. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ იგი დაიცავს არა მარტო ერთი კონკრეტული ადამიანის უფლებას, არამედ მოახდენს ზოგადად ადამიანის უფლებების კონცეფციის პოპულარიზაციას ქვეყანაში. ჩვენ რამდენჯერმე მივმართეთ სახალხო დამცველის ოფისს უკვე დოკუმენტირებული „კეისებით“, მათ დაიწყეს მათი შესწავლა და აღრიცხვა, მაგრამ სახალხო დამცველის მოხსენების საბოლოო ვარიანტში ეს „კეისები“ ვერ ვნახეთ. მაინტერესებს, საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი გეებს, ლესბოსელებს, ტრანსგენდერებს და ბისექსუალებს მიიჩნევს თუ არა ადამიანებად და მათ უფლებებს მიიჩნევს თუ არა ადამიანის უფლებათა საკითხად, თუ ასეა, რატომ არ აისახება პარლამენტის მიმართ თქვენს ანგარიშში ეს საკითხები?

სოზარ სუბარი – ჩემს მოხსენებაში იყო აღწერილი, რამდენიმე შემთხვევაში მივაღწიეთ კიდევ შედეგს. იმისთვის, რომ ადამიანი ცემეს და პოლიციამ რეაგირება არ მოახდინა, ისინი გავათავისუფლებინეთ სამსახურიდან. ერთადერთი შემთხვევა, რომელიც მოხსენებაში უნდა ყოფილიყო და არ მოხვდა, ბოლომდე არ ყოფილა გამოძიებული, ტელევიზიიდან ტაბატაძის გათავისუფლებას ეხება. რაც შეეხება ამ თემის მიმართ უფრო განზოგადებულად მსჯელობას, ამ საკითხებზე რამდენიმე წერილი დაიბეჭდა ჩვენს ჟურნალებში.

პაატა საბელაშვილი – არ მინდა ხოლმე კონფრონტაციაში შესვლა იმ ადამიანებთან, რომლებიც იდეაში უნდა იყვნენ ყველა ადამიანის უფლებების დამცველის მოკავშირე ამ ქვეყანაში. უბრალოდ, სხვაგვარი დისკურსის საშუალება აღარ დავგრჩა. არც ერთ მოხსენებაში „ელგებეტე“ ადამიანების უფლებების დარღვევის ფაქტები არ შევიტანიათ. გაგახსენებთ ვითომ დაგეგმილ „გეი-პრაიდზე“ ატეხილ ამბავსაც. თქვენმა თანამშრომელმა მასთან დაკავშირებული ჩვენს მიერ მიწოდებული მასალაც შეისწავლა, მაგრამ არც ეს მასალა მოხვედრილა თქვენს ანგარიშში. მიუხედავად იმისა, რომ მათიას იორშმა საქართველოს ანგარიშზე, წელს, სტრასბურგში, 268-ე პარაგრაფში ჩაწერა, რომ მოუწოდებს სახალხო დამცველის ოფისს, გადადგას გადამჭრელი ნაბიჯები განათლების, ძალოვან სტრუქტურებსა და საზოგადოების სხვადასხვა ფენებთან მუშაობის მხრივ, ვინაიდან საქართველოში ჰომოფობია დიდ პრობლემას წარმოადგენს, არც ეს „კეისი“ მოხვედრილა თქვენს ანგარიშში. როგორც ჩემთვის ცნობილია, თქვენ გირჩიეს ამ მასალის ანგარიშიდან ამოღება. მაინტერესებს, ჩვენ რით შეგვიძლია დაგეხმაროთ, რომ უკეთ დაიცვათ ჩვენი უფლებები.

სოზარ სუბარი – ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ვილაცამ მირჩია ანგარიშიდან ამ თემაზე ინფორმაციის ამოღება, არ არის სწორი. სიძულვილის ენა არ ეხება მხოლოდ ჰომოფობიას. ამ პრობლემას ეხვდებით ეთნიკურ და რელიგიურ ნიადაგზეც. რაც შეეხება ალლუმს, ის არ ყოფილა დაგეგმილი. ატეხილი იყო არასწორი კამპანია. მე თავად გამოვედი ევროსაბჭოს წარმომადგენელთან ერთად ბრიფინგზე. მან ჩვენ გვითხრა, რომ ეს არ იყო სწორი კამპანია და კარგი იქნებოდა, თუ მონაწილეობას მივიღებდით რიყეზე დაგეგმილ ღონისძიებაში. მას შემდეგ რაც ევროსაბჭომ თავად გადაიფიქრა ამ აქციის ჩატარება, ჩვენ ვერ ჩავატარებდით მათ ნაცვლად. ეს უნდა ყოფილიყო ევროსაბჭოსა და ორგანიზაციის „21-ე საუკუნე“ ღონისძიება.

პაატა საბელაშვილი – ევროსაბჭომ ეს ღონისძიება ევროპის 47 ქვეყანაში ჩაატარა, ჩვენთან კი ჩაიშალა. ნორმალურად მიგაჩნიათ, რომ ღონისძიების ჩაშლაზე სახალხო დამცველს განცხადება არ გაუკეთებია?

ნინია კაკაბაძე, გაზეთი „24 საათი“ – არ ვიცი, საზოგადოებისთვის ცნობილია თუ არა ეს ფაქტი. მღვდლებმა თავიანთ მრევლთან ერთად დაარბიეს ახალგაზრდები, რომლებიც ერეკლეს ქუჩაზე ჰელოუინს აღნიშნავდნენ. რა კეთდება სახალხო დამცველის სამსახურში ასეთი ფაქტების საწინააღმდეგოდ?

სოზარ სუბარი – მე მაშინ თბილისში არ ვყოფილვარ, თუმცა ჩვენს ოფისში შემოტანილია განცხადება და ამ ფაქტს ჩვენი თანამშრომლები უკვე იძიებენ, დაკითხულია ბევრი ადამიანი. როდესაც ბოლომდე შევისწავლით ამ საკითხს, განცხადებასაც გავაკეთებ.

რაც შეეხება იმ ალღუმს, არარსებულ მოვლენაზე განცხადებას ვერ გავაკეთებდით, ვერც რეაგირებას მოვახდენდით. იმ პერიოდში პოლიტიკოსებს რაღაც თემების გადაფარვა სურდათ და სწორედ მათგან მოდიოდა მედიისთვის ასეთი კამპანიის წამოწყების შეკვეთა. ევროსაბჭოს, სახალხო დამცველისა და „21-ე საუკუნის“ წარმომადგენლების კომენტარები იმის შესახებ, რომ ასეთი ალღუმი არ ყოფილა დაგეგმილი, ეთერში არ გადიოდა, გაძულებით კეთდებოდა საპირისპირო შინაარსის განცხადებები. მსაყვედურობთ პოლიტიკური განცხადებების კეთებას, მაგრამ სწორედ პოლიტიკის ასე წარმართვა ყველაზე დიდი პრობლემა ჩვენს ქვეყანაში.

ლავით პაიჭაძე – მოდით, ახლა ბ-ნ ზაზასაც მივცეთ საშუალება, უპასუხოს დასმულ შეკითხვებს. ერთი სასამართლოზე პოლიტიკურ ზეგავლენას ეხებოდა, მეორე – დემოკრატიის შემდგომ ტალღებს სასამართლოში.

ზაზა მესხიშვილი – სულ რამდენიმე წუთის წინ, მე, როგორც რიგით მოქალაქეს, შეიძლებოდა შემქმნოდა შთაბეჭდილება, რომ სახალხო დამცველზე განხორციელებული პოლიტიკური ზეწოლის გამო მან რაღაც არ გააკეთა. ეს იმაზე მეტყველებს, რომ ერთ-ერთი მხარისთვის მიუღებელი გადაწყვეტილების გამოტანის შემთხვევაში, საზოგადოების ფართო ფენების მიერ ეს შესაძლოა, აღიქმებოდეს როგორც სხვა რაღაც და არა როგორც მოსამართლის სწორი საქციელი. ამიტომ ყველას კიდევ ერთხელ მოგიწოდებთ პრობლემის იდენტიფიცირებისკენ. უფრო კონკრეტულები უნდა ვიყოთ. პოლიტიკური ზეწოლა ძალიან ფართო ცნებაა. თქვენ შემდეგ დააკონკრეტეთ, რომ „იმედის“ დაყადაღებასა და განაჩენის გამოტანას გულისხმობდით. მაგრამ ეს არ ყოფილა განაჩენი. თუ როგორც ჟურნალისტი სამართალზე მუშაობას აპირებთ, კარგი იქნება, თუ უფრო ღრმად შეისწავლით რაღაც საკითხებს. როგორც მე ვხვდები, აქ საუბარი უნდა ყოფილიყო ტელეკომპანიის დაყადაღებასთან დაკავშირებით მოსამართლის მიერ მიღებულ დადგენილებაზე, რომელიც არ არის საქმის არსებითი განხილვა და განაჩენის გამოტანა. ყადაღის დადების მოთხოვნა ზეპირი მოსმენის გარეშე, მხარეთა დაუსწრებლად, მაქსიმუმ 24 საათის განმავლობაში განიხილება. საკითხის 2 ან მეტ საათში გადაწყვეტა არ მეტყველებს პოლიტიკურ ზეწოლაზე.

რაც შეეხება იმას, გაიზარდა თუ შემცირდა ბოლო ორი წლის განმავლობაში პოლიტიკური ზეწოლა სასამართლო ხელისუფლებაზე, ამას შეკითხვას ვერც დავარქმევდი. ამის შესახებ თითოეულ ადამიანს თავისი აზრი უნდა ჰქონდეს. ნუ დაგავიწყდებათ, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებები მინიმუმ ერთი მხარისთვის, ყოველთვის მიუღებელი და წამგებიანია. რატომ გვაქვს იმის მზაობა, რომ 99% კმაყოფილი უნდა იყოს სასამართლოს მოქმედებით? ნდობის პრობლემა მართლაც არსებობს, მაგრამ გასათვალისწინებელია ის, ასეთი გამოკითხვა ტარდება იმ ადამიანებთან, რომლებსაც თავად ჰქონდათ შეხება სასამართლოსთან, თუ სხვების მიერ თავსმოხვეული მოსაზრებებით ჩამოუყალიბდათ ასეთი აზრი. ასეთი მოსაზრება შეიძლება იყოს ჟურნალისტის სტატიაც, მის მიერ ერთი მხარის

მოპყრობა და ამ პოზიციის გამოკვეთა და სხვა საშუალებებიც. მხოლოდ სტუდია „მონიტორს“ არ ვგულისხმობ, ბევრ იმ შეფასებას და ფაქტობრივი გარემოებების მოწოდებას, რომელიც ასეთ კერძო გამოძიებებში ხდება, არ დავეთანხმები, იმიტომ რომ მტკიცებულებები და ფაქტობრივი გარემოებები ტენდენციურად არის დანახული. ჩვენ გადაწყვეტილებებს კანონიდან და ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე ვღებულობთ. რიტორიკულ შეკითხვებზე რიტორიკული პასუხები არ მაქვს.

ბ-ნმა სოზარმაც აღნიშნა, რომ პრობლემები მარტო სასამართლო ხელისუფლებაში კი არა, მთლიანად სამართლებრივ სისტემაშია. მაღლობას ვუხდით მას ამ დაზუსტებისთვის. მან ზუგდიდის ფაქტზეც ისაუბრა. თუ ბრალი სისხლისსამართლებრივი წესის ნაცვლად წარდგენილია ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევის წესით, სასამართლოს არა აქვს უფლება თქვას, რომ ამ საქმეში ადმინისტრაციული გადაცდომა კი არა, დანაშაულის ნიშნები იკვეთება. სასამართლო არ არის ორგანო, რომელიც დევნას განახორციელებს. ადმინისტრაციული გადაცდომის სამართალდარღვევასთან დაკავშირებით დაპატიმრების მაქსიმალური ზღვარია 30 დღე. ამიტომ, სასამართლოს ნუ მოეთხოვთ პასუხს იმისთვის, რატომ შეუფარდა ამ ადამიანებს მხოლოდ 20 დღე, ან სხვა შემთხვევაში რატომ დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმება. სასამართლო, სხვა უფლებადამცველი ორგანოებისგან განსხვავებით, მხოლოდ იმ შემთხვევაშია უფლებების დამცველი, როდესაც კონკრეტულ საქმეზე იღებს გადაწყვეტილებას. ვიდრე კონკრეტული ადამიანები არ მიმართავენ სასამართლოს, არ დაამტკიცებენ, რომ ირღვევა მათი უფლებები და არ მოითხოვენ პრობლემის სამართლებრივად გადაწყვეტას, სასამართლო ვერაფერს გახდება.

დავით პაიჭაძე – მოდი, დღევანდელი დისკუსიის ბოლოს წერტილის ნაცვლად მრავალწერტილი დავსვათ. ამ თემაზე კვლავ გაიმართება დისკუსიები და განვაგრძობთ საუბარს.

სახალხო დამცველის მხრიდან, ჩემი აზრით, პოლიტიკურ ნებაზე მეტისმეტმა ფოკუსირებამ, მთელი სიტუაციის პოლიტიკური ნებით ახსნამ, შესაძლოა, გადაფაროს საკუთრივ ადამიანის უფლებათა დაცვის პრობლემატიკა. ძალიან მინდოდა მომესმინა ბ-ნი სოზარისგან, თუ რა შედეგები გამოიღო მისმა ძალისხმევამ ადამიანის უფლებათა დაცვისას ბოლო პერიოდში და რა შედეგით სრულდებოდა ის საქმეები, რომლებიც საბოლოოდ სასამართლომდე მიდიოდა. დისკუსიას, შესაძლოა, სადაო დებულებით ვასრულებ, მაგრამ გული მწყდება, რომ ჩვენს დისკუსიაზე მეტი ყურადღება დაუთმეთ პოლიტიკური ნების არარსებობაზე ლაპარაკს, რაც, ჩემი აზრით, არც ამ დარბაზში მყოფი საზოგადოებისათვის და არც ჩვენი მოქალაქეების ფართო აუდიტორიისთვის, რომელიც უსმენს თქვენს საჯარო გამოსვლებს, უცხო არ არის. დიდი მადლობა.

* * *